

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשט"ו*

(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כלה², ואיתא במדרש³ לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי (דירת) מתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה⁴, אלא שאח"כ הנה ע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו שבאו על ידו, סילקו את השכינה מלמטה למעלה, ואח"כ כשעמדו הצדיקים, הנה ע"י עבודתם חזרו והמשיכו את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא משה רבינו, שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁵, והמשיך את השכינה מרקיע הא' לארץ, שתחזור להיות בתחתונים. וזוהי גם עבודת כל הצדיקים, שהם ממשיכים ומשכינים⁶ בחי' שוכן עד מרום וקדוש⁷ שיהי' בגילוי למטה, והוא ע"י עבודתם באתכפיא סט"א, שע"ז אסתלק [שפירושו כאן הוא שנמצא למטה בדרך גילוי, אלא שהוא באופן של רוממות הנקרא בשם אסתלק⁸] יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁹, היינו, שמאיר ומתגלה אור הסוכ"ע שהוא בכולהו עלמין בשוה. והנה, המשכת השכינה בתחתונים בכללותה הו"ע המשכן ומקדש, כמ"ש¹⁰ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וזהו גם שעיקר העבודה במקדש היתה עבודת הקרבנות, שיש בה ב' התנועות דהעלאה והמשכה, שהרי בקרבנות כתיב¹¹ אשה ריח ניחוח להוי', אשה הו"ע העלאה מלמטה למעלה, וענינו בעבודה הוא קירוב הכחות והחושים¹², וע"ז נעשה ריח ניחוח להוי', נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני¹³, נחת

6 ראה גם מהרו"ו לב"ר פי"ט, ז. מנתות כהונה ומהרו"ו לבמדב"ר פי"ג, ב.
7 ע"פ נוסח התפלה. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישעי' נז, טו).
8 ראה תו"א ויקהל פט, ד.
9 בתניא פכ"ז ובלקו"ת ר"פ פקודי מציון לזהר שם ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציון גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל שם. לקו"ת חוקת סה, ג.
10 תרומה כה, ח.
11 ויקרא א, ט. פינחס כה, ח.
12 ראה ספר הבהיר סימן מו (קט).
13 תו"כ ופרש"י ויקרא שם. ספרי ופרש"י פינחס שם.

* על העתק ההנחה שבספריית אגודת חסידי חב"ד ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שנזכר בהמאמר מדברי רבותינו נשיאינו. ציונים אלו נעתקו במקומם בהערות ע"ס הא"ב. וראה לעיל ע' vii.
1 מאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק החמישי מד"ה באתי לגני ה'שי"ת (סה"מ ה'שי"ת ע' 117 ואילך).
2 שה"ש ה, א.
3 שהש"ר עה"פ.
4 בכל הבא לקמן — ראה ד"ה באתי לגני פ"א"ד (סה"מ שם ע' 111 ואילך).
5 ויק"ר פכ"ט, יא.

מלשון¹⁴ נחות דרגא¹⁵, שהו"ע ההמשכה מלמעלה למטה. וכן הוא בעבודה, שע"י העבודה דאתכפיא סט"א שהו"ע של ההעלאה ממשיכים האור שהוא ככולהו עלמין בשוה. והנה, בכדי שיהי' שייך ענין העבודה צ"ל מציאות הסט"א שמכסה על האמת, ומצד זה יכול האדם לטעות ולחשוב שגם כאשר עובר על רצון השם מ"מ עודנו ביהדותו¹⁶, שזהו לפי שנכנס בו רוח שטות, שלכן יכול לעבור עבירה¹⁷. ולכן, כאשר מסירים ומבטלים הרוח שטות, שזהו"ע דאתכפיא סט"א, שנכפף מציאות הסט"א, ולאח"ז גם באופן של אתהפכא, שמתהפך השטות דלעו"ז, הנה מזה נבנה המשכן, שהוא מעצי שטים¹⁸, דשטים הוא ג"כ מלשון שטות¹⁹, ובו נעשית עבודת הקרבנות, קירוב הכחות מלמטה למעלה, ועי"ז נעשית ההמשכה מלמעלה למטה, שזהו"ע ושכנתי בתוכם. וכן הוא אפילו לאחר חורבן ביהמ"ק, שגם אז ישנם כל הענינים ברוחניות, שע"י העבודה דאתכפיא סט"א בענין הקרבנות ברוחניות, שזהו מ"ש²⁰ אדם כי יקריב מכס, היינו, שעיקר הקרבת הקרבן צ"ל מכס, בכל פרטי המדריגות²¹ דמן הבהמה מן הבקר ומן הצאן²⁰ כפי שהם בעבודת האדם, אזי פועלים את הענין דושכנתי בתוכם²².

ב) והנה בכדי לנצח (איבערקומען) את השטות דלעו"ז, צריכה גם העבודה להיות באופן של שטות דקדושה, וכפי שמבאר כ"ק מו"ח בעל ההילולא בהמאמר²³, דכשם שיש הטי' למטה מן הדעת שהוא נק' בשם שטות דקליפה, הנה כמו"כ ישנו הטי' למעלה מן הדעת, והוא שטות דקדושה. דהנה, נתבאר לעיל²⁴ ששטה פירושו נטי' (כפירוש רש"י²⁵), וזהו גם הפירוש דשטות שהוא ההטי' מענין הדעת, הטי' למטה או הטי' למעלה, אלא שההטי' למטה היא שטות דלעו"ז, וההטי' למעלה היא שטות דקדושה. והיינו, שאפילו הענינים דקדושה שהם למטה מן הטעם ודעת, הרי סיבתם ושרשם הוא מפני שבעצם הנפש הרי זה למעלה מן הטעם ודעת, ששם הוא בבחינת ראי' ממש.

14) ראה יבמות סג, א.
 15) ראה לקו"ת פינחס עו, א. תצא לה, ג.
 16) ראה תניא פי"ד.
 17) ראה סוטה ג, א. תניא פכ"ד.
 18) תרומה כו, טו.
 19) ראה המשך וכנה תרל"ז פט"ל ואילך.
 20) סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תעב ואילך). קונטרס ומעין בתחילתו.
 20) ויקרא א, ב.
 21) ראה קונטרס התפלה פ"ח ע' (20).
 22) ספר השיחות תורת שלום ע' 10. ועוד.
 22) בכל הנאמר עד כאן — ראה ד"ה באתי לגני תשי"א-תשי"ד בארוכה.
 23) פרק ה (השייך לשנה זו).
 24) בהמאמר — פרק ג.
 25) נשא ה, יב.

וממשיך לבאר בהמאמר שמצינו גם שטות דקדושה, דהנה ארז"ל²⁶ אמרו עליו על ר' יהודא בר' אילעאי שהי' נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה וכו', רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת (שהי' נוטל שלש בדין ומרקד). א"ר זירא קא מכסיף לן סבא (שמזלזל בכבוד ת"ח ונוהג קלות ראש בעצמו), היינו, שר' זירא, שהי' מראשי האמוראים, הי' סבור שהנהגה זו אין לה מקום מצד טו"ד דקדושה. ומסיים בגמרא, כי נח נפשי' (דר"ש) אפסיק עמודא דנורא בין דידי' לכולא עלמא כו', א"ר זירא (ר' זירא הנ"ל שתחילה אמר קא מכסיף לן סבא) אהני לי' שוטי', ואמרי לה שטותי' לסבא, ואמרי לה שיטתי' לסבא (כפי שמבאר בפרטיות כל ג' הלשונות), היינו, ששיטתו ומנהגו שהי' נוטל שוט של הדס ומרקד בו שזוהי הנהגה של שטות דקדושה, אהני לי', שע"ז הגיע למדרגה כזו שהפסיק בינו ובין העם עמוד של אור, שזהו בחי' גילוי אור בגילוי ממש. וממשיך לבאר השייכות לענין הריקוד בשעת נישואין, דלכאורה, הן אמת שכדי להלחם ולהפוך את השטות דלעו"ז צ"ל ענין השטות דקדושה, אבל עדיין צריך להבין שייכות ההנהגה באופן של שטות דקדושה לענין הריקוד בשעת נישואין, ובפרט שהנהגה זו לא היתה ענין של עראי, מצד מעמד ומצב פרטי שבאותו זמן ומקום, אלא שזו היתה שיטתו ומנהגו, שבשעת נישואין הי' מתנהג באופן של שטות דקדושה. ועל זה מבאר בהמאמר, שענין הנישואין ה"ז מדרגה גבוה (וכדלקמן), ולכן צ"ל בזה ההנהגה דמרקד כו'.

והענין בזה, דהנה, החילוק שבין ריקוד להליכה הוא, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בלקו"ת^א שאף שגם הליכה ענינה עלי' מדרגא לדרגא ומעולם לעולם, מ"מ, עלי' זו היא בסדר והדרגה, אבל ריקוד מורה על אופן העבודה שמתנתק (ער רייסט זיך אָפּ) לגמרי ממדריגתו, ומדלג שלא בהדרגה כלל למעמד ומצב אחר. ועז"נ רקדו כאלים²⁷, שענין הריקוד שהוא עלי' הגדולה שלא בהדרגה כלל, הוא כאלים שאין בהם דעת, ושרש בחי' זו הוא למעלה מהדעת. והיינו, שההנהגה בענין הריקוד באופן של שטות הו"ע של עלי' שלא בערך, למעלה מטו"ד. וענין זה שייך לנישואין מצד גודל המעלה שבענין הנישואין. והענין בזה, כפי

(א) צו טז, ד.

(27) תהלים קיד, ד.

(26) כתובות יז, א.

שממשיך בהמאמר שבענין הנישואין אמרו חז"ל²⁸ איש ואשה זכו שכינה שרוי ביניהם, דאיש הוא אש י' ואשה הוא אש ה', וכאשר זכו אז הרי הם י"ה כו'. והיינו, שהשראת השכינה בין איש ואשה היא מדריגה נעלית, שהרי אותיות י"ה הם החלק הנעלה שבשם הוי'. ועוד זאת, שבאותיות י"ה באה ההשפעה להאיש והאשה, אבל עיקר ושרש הענין היא ממקום נעלה הרבה יותר (כדלקמן), ומצד זה נעשה ענין הנישואין באופן של בנין עדי עד (כפי שמוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר: ובא בגילוי בנין עדי עד כו'), שזהו ענין נצחי, ענין שלמעלה מזמן ומקום. והענין בזה, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בסידור מ"ש בברכת נישואין שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, שמקדם קאי על בחי' אדם קדמון, שהוא קדם לסדר השתלשלות²⁹. ומצד זה נעשית שמחת הנישואין לא רק באופן דמשמח חתן וכלה, היינו, שהכלה היא טפלה לחתן, אלא יתירה מזה, כמ"ש בסיום ברכות נישואין משמח חתן עם הכלה, שעיקר השמחה יהי' מן הכלה כו' ומן הכלה יבוא אל החתן, ע"ד שלעת"ל נקבה תסובב גבר³⁰ (ודוגמתו בשמחת נישואין בהסיבובין שמסבכת הכלה את החתן תחת החופה)³¹. וענין זה נמשך מדרגא שלמעלה מכל סדר השתלשלות (מקדם), כי, בסדר השתלשלות הרי הזכר הוא למעלה והנקבה היא למטה, וכדי שיוכל להיות הענין דשמחת נישואין באופן שלא זו בלבד³² שהחתן והכלה הם שוין בקומתן (קול חתן וקול כלה בשוה), אלא יתירה מזה, שהכלה היא למעלה מהחתן, ועד שממנה נמשכת השמחה להחתן שהוא בבחי' מקבל, הרי זה דוקא ע"י ההמשכה מקדם, מבחי' שלמעלה מכל סדר השתלשלות. וזהו שמוסיף במאמר: ובא בגילוי בנין עדי עד כו', דכיון שענין זה מקורו בדרגא שלמעלה מהבריאה, למעלה מסדר השתלשלות, לכן נמשך גם בסדר השתלשלות ענין שהוא למעלה מהבריאה ולמעלה מסדר השתלשלות, שזהו"ע בנין עדי עד, כידוע³³ שהתגלות כח האין סוף בעולמות באופן של כח הפועל

(ב) סידור (עם דא"ח) דרושים לחתונה (קלד, א. קלו, ב).

(32) ראה לקו"ת שה"ש מח, ב. מאמרי

אדמו"ר האמצעי שם ע' תרלו ואילך.

(33) לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ד"ה

שמח תשמח תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' קעט).

ובכ"מ.

(28) סוטה יז, א.

(29) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי

דרושי חתונה ח"ב ע' תל ואילך.

(30) ירמי' לא, כא.

(31) ראה גם מקומות שצויינו בהערה

הבאה.

בנפעל הוא בענין ההולדה, שזהו תכלית ענין הנישואין להיות בנין עדי עד בדור ישרים יבורך³⁴.

וע"פ האמור שענין הנישואין הוא שנמשך למטה ענין שלמעלה מכל סדר השתלשלות, הרי מובן שבשביל זה צ"ל סדר הנהגה שלמעלה מטו"ד. וזהו סדר ההנהגה דר' יהודא בר' אילעאי ורב שמואל בר רב יצחק שהיו מרקדין בשמחת נישואין, שזהו"ע שלמעלה מטו"ד, שעיי"ז פועלים שיומשך למטה ענין שלמעלה מסדר השתלשלות. וזהו גם שענין זה אהני' לי' באופן שאפסיק עמודא דנורא בין ידי' לכולא עלמא, היינו, שבעולם דלמטה הי' בגלוי ענין שהורה על הפסק בינו ובין כולא עלמא, כיון שהנהגתו היתה באופן של הבדלה מסדר ההנהגה בעולם.

ג) ולהבין שייכות העבודה דשטות דקדושה לכללות הענין דעשיית דירה לו ית' בתחתונים, דלכאורה, הן אמת שצ"ל העבודה דשטות דקדושה מפני שעל ידה אפשר להלחם ולבטל את השטות דלעו"ז, מ"מ, כיון שכללות ענין העולם והמלחמה שבו (היינו, הן השטות דלעו"ז שמכסה ומסתיר האמת, והן השטות דקדושה שמנצחו ומבטלו) אינו אלא כדי לבוא לתכלית הבריאה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים³⁵, הרי מובן, שהענין דשטות דקדושה שלמעלה מטו"ד צ"ל קשור עם כללות הענין דדירה לו ית' בתחתונים, הנה על זה ממשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר: וביאור הענין הוא דהנה או"ס הרי לית מח' תפיסא ביי' כלל³⁶, והוא למעלה מגדר השגה וכו', הרי א"א שיותפס בהשגה כלל כו', דבכדי להגיע לעצמותו ית' הוא עיי' ביטול הרצון שלמעלה מטעם ודעת, ולכן נק' בחינה ומדריגה זו בשם שטות.

ויש לבאר דיוק הלשון שאו"ס הוא לא רק למעלה מהשגה, אלא גם למעלה מגדר השגה, דהנה, השגה פירושה שמבין ומשיג הענין, אבל ישנו אופן שאע"פ שאינו יכול להבין ולהשיג הענין, מ"מ, יש לו שייכות להענין במדה כזו שיודע מה שצריך לשלול ממנו. והענין בזה, דהנה, בכללות ענין התוארים מבאר הרמב"ם בארוכה במו"נ³⁷ שיש שני סוגים, תוארים חיוביים ותוארים שליליים. וכמו התואר חכם, שכפי שהוא תואר חיובי פירושו שהנקרא בתואר זה יש לו את כל פרטי הענינים

34) תהלים קיב, ב.

ובכ"מ.

35) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז.

36) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

37) ח"א פנ"ח.

ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

הקשורים עם ענין החכמה, ועד"ז התואר חסדן וכיו"ב. אמנם, למעלה לא שייך לומר תוארים חיוביים, כי אם תוארים שליליים, ובלשון החסידות הו"ע ידיעת השלילה. והיינו, שכאשר אומרים התואר חכם או חסדן או חי או יכול וכיו"ב, הרי זה רק שלילת הענינים שהם היפך החכמה, וכיו"ב בשאר התוארים. והנה, אע"פ שידיעת השלילה אינה ידיעה בגוף הדבר (כמו ידיעת החיוב), שהרי אין זה אלא באופן ששוללים מדבר זה תכונות שישנם בדברים אחרים, מ"מ, כותב הרמב"ם שע"י ריבוי תוארים שליליים, היינו, ריבוי ידיעות באופן השלילה שמפשיטים הענין מכו"כ תכונות, יכולים לילך ולהתקרב להדבר כפי שהוא מצד עצמו, ומבואר בזה³⁸ שכן הוא לא רק בדברים גשמיים, אלא אפילו בענינים רוחניים. ומזה מובן, שאע"פ שידיעת השלילה אינה השגה והבנה בגוף הדבר (כמו ידיעת החיוב), מ"מ, הרי זה בגדר השגה, שלכן יכול לשלול כו"כ ענינים.

והנה ע"פ תורת החסידות ישנו גם הענין דתוארים חיוביים אפילו באלקות, אלא שזהו רק בבחי' ממכ"ע, היינו, בבחי' הכלים שמתלבשים בעולם. והענין בזה, דהנה ידוע ששיטת הרמב"ם³⁹ היא שהוא המדע והוא היודע והוא הידוע, ובזה מתרץ שידיעתו של הקב"ה אינה פועלת בו שינוי, כיון שידיעתו אינה בדבר שחוץ ממנו, אלא הוא השכל והמשכיל והמושכל. אך יש חולקים על הרמב"ם, וכפי שמבאר המהר"ל מפראג⁴⁰ בארוכה, שאי אפשר לומר על הקב"ה שהוא השכל והמשכיל והמושכל הכל אחד, שהרי השכל הוא ג"כ נברא, ככל שאר הענינים שבבריאה, ואילו הקב"ה הוא למעלה מגדר שכל לגמרי. ומבאר הצ"צ, שהן אמת שרבינו הזקן אמר להדיא שצדקו דברי המהר"ל ששכל הוא ג"כ נברא ולא עצמותו ית' ח"ו, אבל מ"מ, אי אפשר לומר ג"כ שהשכל הוא נברא כמו כל שאר הנבראים, דא"כ נמצא שהוא ית' יודע בדבר שחוץ הימנו, אלא שלאחר שנברא אינו דבר נפרד, אלא באופן

(ג) בכל זה — ראה דרוש ג' שיטות (אוה"ת ענינים ס"ע רנח ואילך) [כי קרוב תרס"ח].
(ד) שרש מצות התפלה פכ"ח ואילך.

(38) ד"ה קרוב ה' תרס"ח [שבעה ערה ג] הל' יסודי התורה פ"ב ה"י. הל' תשובה פ"ה ה"ה. סוף שמונה פרקים שלו.
(39) ד"ה קרוב ה' תרס"ח ס"ע רי ואילך.
(40) בהקדמת ספרו גבורת ה'.

שאינו וחייהי חד אינו וגרמוהי חד⁴¹, וכמבואר בתניא בהגהה⁴² שלאחרי שישנו ענין הצמצומים וענין ההשתלשלות, אזי ישנו מקום ודרגא ששם הוא המדע והוא היודע והוא הידוע. וכן הוא בנוגע לכל התוארים שאומרים בתפלה, שהרי המכוון הוא לעצמותו ית' כפי שמתלבש בענינים אלו, ולא באופן שהם דבר נפרד. ונמצא, שגם באלקות ישנו הענין דתוארים חיוביים, כמו הוא המדע כו', אלא שזהו רק לאחרי הצמצומים להתלבש בבחי' הכלים כו'. ולמעלה מזה הוא הענין דתוארים שליליים, ובכללות הרי זה באור הסוכ"ע, דאף שאין משיגים בגוף הדבר (כמו בידיעת החיוב), מ"מ, הרי זה בגדר השגה עכ"פ, ע"י ידיעת השלילה. אמנם, במה דברים אמורים ששייך כללות ענין התוארים, הן תוארים חיוביים והן תוארים שליליים, הרי זה רק בבחי' ממכ"ע וסוכ"ע, אבל בהדרגא שלמעלה הן ממכ"ע והן מסוכ"ע, דהיינו בעצמותו ית', הרי זה למעלה אפילו מגדר השגה (כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר), שלא זו בלבד שלא שייך שם ידיעת החיוב, אלא אפילו לא ידיעת השלילה, ושם הוא שלילה מוחלטת, שאפילו השלילה עצמה היא מושללת. והנה, ג' חילוקים הנ"ל ישנם באמת אפילו בבחי' האורות, כמבואר במק"א³⁸ בארוכה, אבל בכללות, הנה בבחי' הכלים ישנו הענין דתוארים חיוביים, ידיעת החיוב, בבחי' האורות והגילויים ישנו הענין דידעת השלילה, שאין זה באופן של השגה, אבל יש לזה שייכות לגדר השגה, ובבחי' העצמות שלמעלה מאורות וכלים, הרי זה באופן של שלילה מוחלטת, שלא שייך שם ענין של תוארים כלל, לא תוארים חיוביים ולא תוארים שליליים⁴³.

ועפ"ז מובן בנוגע להענין דדירה לו ית' בתחתונים, דכיון שהכוונה בזה היא לעצמותו (לו) ית' שלמעלה מגדר השגה, צריכה להיות עבודת האדם ג"כ באופן שלמעלה מגדר השגה, שזהו"ע שטות דקדושה (שהיא מבטלת ומהפכת את השטות דלעו"ז). ומזה מובן גם שזהו"ע שיכולים לתבוע מכאו"א, כיון שאין זו דרגא של הבנה והשגה.

ד) וי"ל בדא"פ שזהו הפירוש הפנימי במאמר הבעש"ט ע"פ⁴⁴ שויתם הוי' לנגדי תמיד, שויתי לשון השתוות, היינו, שכל הענינים

(ה) כתר שם טוב סר"כ. צוואה ? צוואת הריב"ש בתחלתו).

(41) תקו"ז בהקדמה (ג, סע"ב).

(42) פ"ב. שעהיוה"א פ"ט.

(43) לשלימות הענין ראה שיחת ש"פ (44) תהלים טז, ח.

בשלח, י"ג שבט בתחלתה (לקמן ע' 254 ואילך).

צריכים להיות בהשתוות, והוא לפי שהוי' לנגדי תמיד. וצריך להבין, דבשלמא בנוגע לענינים דטוב ורע גשמיים יש מקום שיהיו אצלו בשוה לפי שהוי' לנגדו תמיד, אבל כאשר מדובר אודות ההשתוות בכל הענינים ובכל הדרגות, ויתירה מזה, שההשתוות תהי' תמיד, ללא שינויים, אינו מובן איך אפשר לתבוע מנברא לעמוד באופן שהוא בלי שינויים, ושכל הענינים שישנם בהבריאה ובסדר השתלשלות יהיו אצלו בהשתוות. אך הענין הוא, שענין ההשתוות אין לו מקום רק כאשר הנברא הוא בסדר השתלשלות, אבל כיון שהעבודה היא לעשות בתחתונים דירה לו ית', היינו, דירה לעצמותו, שהוא למעלה מגדר השגה ולמעלה משינויים, הנה גם הכלי לזה צ"ל באופן כזה, ולכן, הענין דהוי' לנגדי יכול לפעול שתהי' השתוות בכל הענינים ממש, ובאופן דתמיד, ללא שינויים כלל.

ובזה יובן גם סיפור אדמו"ר הזקן ששמע מהמגיד אודות הבעש"טו, שאחד מעניניו היתה הנהגתו לילך מעיר לעיר ומכפר לכפר והי' שואל את בניי (ומוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר: הן אנשים והן נשים, הן זקנים והן צעירים, ועד"ז הן תלמידי חכמים והן אנשים פשוטים) אודות מעמדם ומצבם בנוגע לבריאות, פרנסה ובנים וכיו"ב, וכוונתו היתה כדי לעורר אצלם את הענין דתהלות ישראל (כמ"ש⁴⁵ ואתה קדוש יושב תהלות ישראל), לשבח את הקב"ה ע"י אמירת ברוך השם, געלויבט דער אויבערשטער, וכיו"ב. והענין בזה, וכידוע בענין שם שמים שגור בפי כל⁴⁶, שהכונה בזה אינה לענין של אורות וגילויים, אלא לעצמותו ית', שהרי הענין דאורות וגילויים אינו יכול להיות בפי כל, שהרי ענין זה הוא בכל חד וחד לפום שיעורא דילי', ורק מצד עצמות המאור, עצמותו ית', השוה ומשוה קטן וגדול⁴⁷, הרי זה באופן ששם שמים שגור בפי כל. וזהו ענינו של הבעש"ט לפעול הענין דאתה קדוש יושב תהלות ישראל, היינו, שע"י תהלות ישראל, שכל ישראל, הן אנשים פשוטים והן תלמידי חכמים, יזכירו שם שמים מתוך שבח והילול, אזי תהי' ההמשכה למטה [שזהו גם הפירוש דתהלות, מלשון בהלו נרו⁴⁸, שהו"ע ההמשכה למטה] לא רק של בחי' הכלים, אורות וגילויים, אלא המשכת העצמות, שהוא למעלה מגדר השגה.

(1) ספר המאמרים אידיש ע' 138 ואילך.

(45) שם כב, ד. וש"נ.
 (46) ראה תו"א וירא יד, ב. מאמרי אדה"ז (47) פיוט וכל מאמינים דר"ה ויוהכ"פ.
 (48) תקס"ה ח"א ע' יב. סה"מ תרפ"ט ע' 20. (48) איוב כט, ג.

(ה) **וממשיך** בהמאמר, וזהו ג"כ מה שהנביא נקרא משוגע, וכמ"ש⁴⁹ מדוע בא המשוגע הזה, דהנה⁵⁰ בעת התגלות הנבואה הי' צ"ל בהפשטת הגשמיות (כמבואר בזהרי⁵¹ שהשראת הנבואה היא ע"י התפשטות הגשמיות), והיינו הפשטת השכל והמדות, וזהו ג"כ ענין הפשטת הלבושים בעת הנבואה, כמ"ש בשאל⁵² ויפשט גם הוא את בגדיו ויתנבא (וכמ"ש הרד"ק⁵³ שזהו לפי שיש להם ביטול ההרגשות והכחות הנפשיות), שזהו"ע הביטול שלמעלה מטרוד, שנקרא בשם שטות.

אך צריך להבין בענין הנבואה, שאע"פ שצ"ל ביטול ההרגשות והכחות הנפשיים דשכל ומדות, ועד להפשטת הלבושים כפשוטם, ומ"מ ישנו ענין הדיבור, שהרי ענין הנבואה הוא באופן שמתגלה למטה בקול ודיבור גשמי דוקא, כמ"ש⁵⁴ רוח הוי' דיבר בי ומלתו על לשוני. וי"ל בדא"פ, ע"פ תורת המגידו בפירוש מארז"ל⁵⁵ אי בעו צדיקים הוו מיברי עלמא, כי הלא בדבר הוי' שמים נעשו⁵⁶, וכתיב⁵⁷ ויפח באפיו נשמת חיים, ומתרגמין לרוח ממללא, והנה בהש"י לא שייך לומר חלקים, כי הוא א"ס, ובא"ס לא שייך לומר רק חלק הדיבור לבד נפח באפו, וא"כ בהדיבור הוא נכלל הכל, נמצא לפ"ז אם בעו צדיקים הוו מיברי עלמא, כי דיבורו של הצדיק היא זכה ונקי' בלי שום מסך המבדיל (שהרי רק עונותיכם היו מבדילים גו'⁵⁸), רק הדיבור של הצדיק הוא מדובק ומקושר לשורשו, והרי הוא ממש כמו הדיבור של הש"י אשר ממנו שמים נעשו כו'. ומזה מובן שדיבור הצדיק יכול להיות קשור עם שרשו ומקורו באופן שעל ידו יכול להיות הענין דמיברי עלמא, והרי ענין זה הוא בכח העצמות דוקא, כמ"ש באגה"ק⁵⁹ שמציאותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו', וכח זה נמשך ומתגלה ע"י ענין הדיבור.

(ז) או"ת ויחי (כא, ג).

53) מלכים שם. ועד"ז בפ"י לשמואל שם.
 54) שמואל-ב כג, ב.
 55) סנהדרין סה, ב.
 56) תהלים לג, ו.
 57) בראשית ב, ז.
 58) ישע"י נט, ב. סנהדרין שם. וראה תניא אגה"ת פ"ה.
 59) ס"כ (קל, ריש ע"ב).

49) מלכים-ב ט, יא.
 50) ראה גם אוה"ת סוכות ע' א'תשטו ואילך.
 51) ראה זח"ב קטז, ב. תניא קונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, א).
 52) שמואל-א יט, כד (בכתוב ליתא תיבת "את". אבל כ"ה בד"ה באתי לגני שם (וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם). אוה"ת שם. המשך מים רבים שבהערה ח. ועוד).

וממשיך בהמאמר בענין הפשטת הלבושים בעת הנבואה, דהלבושים הם באים מצד חטא עה"ד, דקודם החטא כתיב⁶⁰ ויהיו שניהם ערומים כו' ולא יתבוששו, וע"י חטא עה"ד נתחדש ענין הלבושים, וידוע⁶¹ דעיקר החטא הוא הרגש המעורב בטו"ר, וכתיב⁶² וידעו כי עירומים הם, שנתחדש בהם ההרגש המעורב בטו"ר, שזהו ג"כ ענין הלבושים. והענין בזה, כפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש"י שלכאורה אינו מובן מה שניתוסף חכמה באדה"ר ע"י חטא עה"ד, כמ"ש⁶³ ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע, וכתיב⁶⁴ ותפקחנה עיני שניהם וידעו גו' (לענין החכמה דיבר הכתוב), שעפ"ז נמצא שהחוטא נשכר⁶⁵. אך הביאור בזה, שאין הכוונה שניתוסף בו חכמה שלא היתה כלל לפניו, שהרי אם נאמר שלא הי' בו שום חכמה מקודם, איך ציווהו השי"ת שלא יאכל מן העץ, הלא למי שלא יש בו חכמה אינו בגדר מקיים האזהרות, אלא שמתחלת ברייתו הי' בו שלימות החכמה, והוא הידיעה האלקית במושכלות כו', חכמת אלקות, ואילו ידיעת המפורסמות, דהיינו ידיעת טוב ורע וכל הענינים הקשורים עם כחות וחושים גשמיים ותאוות גשמיות, לא הי' בו שמץ מנהו כלל [וזהו מ"ש ולא יתבוששו, שלא הי' שייך כלל לענינים אלו, והיו אצלו בהשתוות גמורה, כיון שחכמתו והשגתו היתה רק בחכמה אלקית שהיא החכמה האמיתית], אך לאחר החטא נפל ממדריגתו, ונעשה אצלו ידיעת המפורסמות, ידיעת טו"ר כו', שזהו לבוש שמכסה ומסתיר על הידיעה בחכמה אלקית, ומצד זה הוצרך להיות ענין הלבושים (ויעש גו' כתנות עור וילבישם⁶⁶), לכסות את הענינים שלעו"ז, כיון שלולי זאת יהי' הענין דויתבוששו שיסירם מדרך הישר. ועפ"ז מובן שכדי שיוכל להיות ענין הנבואה, שזהו"ע של גילוי אלקות, צ"ל המעמד ומצב דויפשט את בגדיו, היינו, לבטל את הצורך בענין הלבושים, כמו המעמד ומצב שהי' קודם החטא.

1) **וממשיך** בהמאמר, שתכלית העבודה היא לאהפכא חשוכא לנהורא דהחושך עצמו יאיר, והיינו דמהשטות דלעו"ז יהי' בבחינת

(ח) המשך מים רבים תרל"ו פקי"ז.

60) בראשית ב, כה.	63) שם, ה.
61) ראה מאמרי אדה"ו אתהלך לאזניא ע'	64) שם, ז ובפרש"י.
נה ואילך. סה"מ עזר"ת ע' פט ואילך.	65) ראה מו"נ ח"א פ"ב.
62) בראשית ג, ז.	66) בראשית שם, כא.

שטות דקדושה (והיינו שביטול השטות דלעו"ז ע"י שטות דקדושה הוא לא רק באופן של כפיפה בלבד, אלא באופן של ביטול, והביטול הוא עד כדי כך שהחושך בעצמו יאיר).

והענין בזה, דבכללות המלחמה עם הלעו"ז ישנם כמה אופנים. דהנה, התחלת העבודה היא באופן של אתכפיא, שמצד התגברות הטוב נעשה הרע כפוף לו, וההנהגה היא כרצון צד הטוב שבו, אבל הרע נשאר במעמדו ומצבו, אלא שאין לו שליטה על שלשת הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה. ובכללות הרי זה מעמד ומצב של בינוני, כמבואר בארוכה בתניא⁶⁷. וישנו אופן ומדריגה נעלה יותר, שזהו"ע דאתהפכא, שלא זו בלבד שאין שליטה להרע בשלשת הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה אבל בעצם נשאר הרע בתקפו, במעמדו ומצבו, אלא שהטוב הוא בתוקף כ"כ עד שנלחם עם הרע ומחלישו, והיינו, שהרע נתמעט אפילו במקומו הוא. אך עדיין הרי זה באופן שהרע נתבטל מצד הטוב שהוא בתוקף יותר ממנו. וישנו אופן נעלה יותר באתהפכא, שלא זו בלבד שהרע מתבטל מפני היותו במיעוט לגבי ריבוי הטוב, אלא שהרע עצמו מתהפך ונעשה טוב. וביאור ב' האופנים בעבודה דאתהפכא, דהנה אנו רואים שכאשר ישנו מי שמצד מעמדו ומצבו הלא טוב יש בו תוקף החמימות דאש זרה בתאוות דלעו"ז, הנה כאשר מגיע לעבודה דאתכפיא, הרי עדיין מתעוררת בו תאוה וחמימות דאש זרה בכל התוקף, אלא שאין לה שליטה על מחשבה דיבור ומעשה, כיון שדוחה אותה ומבטלה מיד, כמבואר בתניא. אך כאשר מתגבר בעבודתו ומתייגע בגיעת נפש ויגיעת בשר, אזי פועל שמצד תוקף הטוב נעשה בו שינוי (אתהפכא), שמאבד את כל החמימות דאש זרה, ועומד בתנועה של קרירות בכל עניו. אבל עדיין אין זה ענין של אתהפכא באופן של הפיכת הטבע, שהטבע שלו גופא יתהפך להיות טוב, ואין זה אלא באופן שהטבע שלו נחלש ונתבטל בטוב (בששים או באלף ורבבה, כמבואר בתניא⁶⁸) מצד חלק הטוב שהוא בתוקף יותר. וישנו אופן נעלה יותר בעבודה, שמתגבר בעבודתו כל כך עד שטבע החמימות שהי' לו מקודם לכן הוא עתה באש דקדושה. וע"ד שמצינו לעתיד לבוא, שתמורת חמימות דתאוה דאיש ואשה, יהי' האש דאיש (אש י') והאש דאשה (אש ה') בשלהיבו דקדושה⁶⁹, היינו, שהאש עצמו יתהפך להיות אש דקדושה, ע"ד מ"ש⁷⁰ לילה כיום יאיר, היינו, שהחושך עצמו נעשה אור.

69) ראה תקו"ז תכ"ב (סח, א).

70) תהלים קלט, יב.

67) פ"ב.

68) פ"י.

וזהו ג"כ מ"ש בפרשת השבוע⁷¹ ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם גר' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, ומבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"עט שבזהר⁷³ איתא אין עץ אלא תורה דכתיב⁷⁴ עץ חיים גר', אבל במדרש⁷⁵ איתא שהי' זה עץ מר [דכפרטיות יש בזה כמה דעות, ועד שיש דעה שעץ זה הי' הרדופני, שהוא סם המות⁷⁶, אבל כללותם הוא שהי' עץ מר], ודוקא ע"י עץ מר זה נתהפכו המים המרים להיות וימתקו המים, שזהו"ע דקטיגור נעשה סניגור⁷⁷, ובלשון המדרש במה שהוא מכה (איזמל) הוא מרפא.

ומסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר סעיף זה בביאור העבודה דהפיכת הלמטה מן הדעת שיהי' מזה למעלה מן הדעת, דישנם כמה דברים באדם שהוא נוהג ועושה כן (לא מפני שכן מובן בשכל והבנה והשגה, אלא) ויילע אזוי טוט וועלט (שזהו"ע הנחות העולם), וכמו עד"מ זמני האכילה וזמני השינה שמצד הרגש העולם הם קבועים בעתים וזמנים, וגם כשצריך להתעסק בעניני משא ומתן, מ"מ, הנה זמנים האלו ע"פ הרוב בלתי ניזוזים ובלתי נדחים כלל ועיקר (והיינו, שגם כאשר ישנם ענינים המבלבלים, אין מבטלים את זמני האכילה ושינה, ולפעמים קרובים אפילו לא משנים אותם). ואילו זמני הקביעות של תורה ותפלה הם נדחים ואין להם קבע (היינו, שבשביל כל דבר קל שמבלבל אותו הרי הוא משנה את זמני הקביעות וממעט בהם), ויש שהם נדחים ח"ו לגמרי. הנה האדם אשר נותן איזה חשבון לנפשו, האם יש איזה חכמה בהנהגה כזו, דמי הוא היודע עתו וזמנו, וכדאיתא במד"ר⁷⁸ אין אדם שליט לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונותי ועד שאצוה לביתי כו', ואיך יתכן שיתן כל נפשו על ענינים של מה בכך, שאין בהם ממש כלל, שענינים אלו יהיו אצלו בקביעות, ואילו עניני התורה ומצוות שהם עיקר הכל הם אצלו באופן של דיחוי ושינוי ומיעוט וביטול. ולזה צריך להיות שליט ברוחו ולפעול על עצמו לנצל את התוקף שהי' אצלו בענינים דלעו"ז —

(ט) המשך תער"ב ע' רג"2 ואילך.

75) שמו"ר פכ"ג, ג. פ"ג, ג.
76) ראה מתנות כהונה לשמו"ר פ"ג שם.
77) זהר שם, ריש ע"ב.
78) דב"ר פ"ט, ג.

71) בשלח טו, כג ואילך.
72) בעמודי תכריך הכת"י. ובהנדפס הוא
בח"ג ע' אישטו.
73) ח"ב ס, סע"א ואילך.
74) משלי ג, יח.

לצד הקדושה, שתוקף זה יהי' אצלו בנוגע לזמני לימוד התורה וזמני התפלה, ובכל הענינים דקיום המצוות בהידור.

ז) **וע"י** שלימות העבודה באופן דאתהפכא, שהשטות דלעו"ז נהפך לשטות דקדושה, היינו, שתמורת ההנהגה באופן של שטות שלמטה מן הטעם ודעת נעשית ההנהגה בקדושה באופן שלמעלה מן הטעם ודעת, שזהו"ע עצי שטים דקדושה, אזי נבנה משכן ומקדש לו ית', שממשיך ע"י עבודתו להיות לו ית' דירה בתחתונים, כי, כד אתכפיא סט"א (ובזה גופא לא רק באופן של חלישות וביטול, אלא באופן של הפיכה לקדושה) אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שמאיר ומתגלה אור הסוכ"ע שהוא בכל עלמין בשוה. ומזה נמשך ונתגלה בעוה"ז התחתון ע"י ראשי ישראל, נשיאי ישראל, שהם מקשרים את הדור עם עצמותו ומהותו ית', כמ"ש⁷⁹ אנכי עומד בין הוי' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר הוי'⁸⁰, ממוצע המחבר⁸¹, הנה ע"י התקשרות זו פועלים שיהי' למטה דירה לו ית' בתחתונים.

.158

(79) ואתחנן ה, ה.

(80) ראה ספר השיחות תורת שלום ע' (81) ראה סה"מ תרנ"ט ע' קצ ואילך.